

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-80-28-34>
УДК 37.02

**ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**
© Кондрашкін М. Ю.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Кондрашкін Максим Юрійович: ORCID: 0009-0006-1938-558X; maksKondrawk1n@gmail.com, аспірант,
Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

Війна в Україні, реальна загроза зникнення України з політичної карти світу та бурхливі політичні події радикально змінили наше суспільство. В умовах війни ми всі змінилися. Уряд і народ України зустрілися з необхідністю об'єднатися, мобілізуватися, усвідомити свою ідентичність, етнічну унікальність і самодостатність, історичну окремішність та своє законне і невід'ємне право бути господарями на своїй землі. Але, на жаль, ціна занадто висока. Ми втрачаємо зараз найцінніше, що є в Україні, - її синів та дочок. Саме зараз, коли вирішується доля країни, актуальність патріотичного виховання молоді надзвичайно велика. Зараз, коли є загроза зникнення нас як нації, виникає гостра необхідність у формуванні патріотичної компетентності в молоді. Адже молодь - це наше майбутнє, і саме від неї залежить, яким воно буде. Саме тому в сучасних фахових коледжах, заснованих на нових підходах і методах їх реалізації, виникає необхідність виховання патріотизму як почуття, так і як базової якості особистості.

Ефективним способом успішного вирішення цієї проблеми є створення патріотичного освітнього середовища в закладах фахової передвищої освіти. На сучасному етапі розвитку суспільства заклади фахової передвищої освіти повинні приділяти пріоритетну увагу патріотичному вихованню здебільшого як невід'ємній частині освітнього процесу, виховувати любов до своєї країни, повагу до інших країн і народів, виховувати любов до України та її мови, зміцнювати почуття відповідальності за незалежність України, збереження її матеріальних і духовних цінностей. Ідеал - це гармонійно розвинений, свідомий, високо професійний громадянин, здатний до саморозвитку і самовдосконалення з почуттям величезної любові до рідної країни.

Ключові слова: патріотичне виховання; професійна підготовка; фахівець; молодь, освіта; соціалізація; навчання; громадянське виховання.

M. Kondrashkin "Formation of patriotic competence in the educational environment in institutions of professional higher education."

The war in Ukraine, the real threat of Ukraine's disappearance from the political map of the world, and the tumultuous political events of the coming months have radically changed our society. We have all changed in the face of war. The government and people of Ukraine have faced the need to unite, mobilize, surprise themselves and the world, and realize their identity, ethnic uniqueness and self-sufficiency, historical separateness, and their legitimate and inalienable right to be masters of their land. Unfortunately, the price is too high. We are now losing the most valuable thing that Ukraine has in its sons and daughters. At a time when the fate of the country is being decided, the relevance of patriotic education of young people is extremely high. Now, when there is a threat of our disappearance as a nation, there is an urgent need to develop patriotic competence in young people. After all, young people are our future and it depends on them what kind of future it will be. That is why in modern professional colleges, based on new approaches and methods of their implementation, there is a need to foster patriotism as a feeling and as a basic quality of personality. An effective way to successfully solve this problem is to create a patriotic educational environment in institutions of professional higher education. At the present stage of society's development, higher education institutions should give priority to patriotic education as an integral part of the educational process, foster love for their country, respect for other countries and peoples, cultivate love for Ukraine and its language, strengthen the sense of responsibility for Ukraine's independence, and the preservation of its material and spiritual values. The ideal is a harmoniously developed, conscious, highly professional citizen capable of self-development and self-improvement with a sense of great love for his or her native country.

Key words: patriotic education; professional training; specialist; youth, education; socialization; teaching; civic education; student.

Актуальність дослідження Україна пройшла через довгий та складний шлях, щоб вибороти свою незалежність. Це були справжні випробування для нашого народу, але ми ніколи не здавалися. Безліч країн намагалися захопити та поневолити наш народ, адже у нас надзвичайно родюча земля. Ми завжди доводили всім, що ми незламний народ. Адже феномен українців у тому, що вони завжди боролися за свою землю та незалежність. Наша історія надзвичайно велика. Але, на жаль, в силу різних чинників її всіляко намагалися переписати або змінити, всі наші видатні здобутки привласнити. А сама історія, на превеликий жаль, детально не вивчалася. Адже, вивчаючи історію, ми можемо зрозуміти багато помилок, які були допущені в минулому, тому що історичний досвід є безцінним і, вивчаючи його, ми розуміємо, чому такий сучасний розвиток подій. Слід визнати, що з початку 1990-х років і до 2014 року загальна ситуація з патріотичним вихованням в Україні характеризується значним рівнем складності, суперечливості та нестабільності. Майже не оновлювалася навчально-методична база викладання предмету «Захист Вітчизни», у багатьох навчальних закладах закрито музеї бойової слави, практично не використовується місцева історико-культурна спадщина, багато українців, особливо молоді, не мають достатньої інформації про історію своєї країни, її культуру та досягнення, відбувалося викривлення історії, а медіа продовжують пропагувати проросійські погляди і культуру, хоча вектор самої України був направлений на те, щоб бути у складі цивілізованих країн. Все це і призвело до таких страшних подій, які зараз відбуваються.

Тому зараз нашу молодь як ніколи потрібно навчати любити свою країну, бути справжніми патріотами та показати, що ми повинні пишатися тим, що ми є нащадками легендарних козаків і з високо піднятою головою говорити, що - «ми Українці».

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у виявленні особливості визнання українського патріотизму в історичному просторі та на сучасному етапі, формуванні принципово нових закономірностей розвитку громадянського суспільства зокрема здобувачів освіти у закладах фахової передвищої освіти.

Для досягнення поставленої мети необхідно вивчити теоретичний підхід до патріотичного виховання здобувачів передвищої

фахової освіти, взаємозв'язок між освітою, навчанням і вихованням, а також шляхи молоді до прагнення культивувати патріотизм як цінність до патріотичної активності.

Аналіз останніх досліджень. Виховання та патріотизм є важливими аспектами для будь-якої країни, включаючи Україну. Українські діячі освіти та культури завжди приділяли велику увагу питанням імплементації національної свідомості та патріотичних цінностей серед населення. Вони розуміють, що патріотичне виховання сприяє розумінню і повазі до власної історії, культури, мови та традицій народу.

Питанням виховання та патріотизму приділяли увагу такі визначні українські діячі освіти та культури: Т. Шевченко, В. Сухомлинський, І.Огієнко, М. Драгоманов, Г. Ващенко, Г. Сковорода, К. Ушинський, Леся Українка та інші. Василь Сухомлинський, видатний український педагог, приділяв велику увагу вихованню в учнів патріотизму. Він вважав, що патріотизм – це основа морального виховання, яке повинно бути невід'ємною частиною освіти. Сухомлинський пропонував залучати учнів до патріотичних заходів та акцій, які підвищували почуття причетності до батьківщини. Він рекомендував проводити виховні години або лекторії, де говорилося про історію та культуру України, про героїв минулого та сучасних патріотів. Особливу увагу Сухомлинський приділяв роботі з національними символами, такими як прапор, герб, гімн. Він рекомендував вчителям познайомити учнів з цими символами та пояснити їх значення. Головна ідея Сухомлинського полягала в тому, щоб виховати у дітей любов та повагу до своєї країни, її історії та культури. Він вірив, що це стане фундаментом для розвитку патріотичних почуттів у майбутніх громадян.

Нині патріотичне виховання у вищих навчальних закладах ґрунтується на низці теоретичних напрацювань, зокрема таких науковців, як В.Кульчинський, Т. Бова, І. Бойчук, К. Ушинський, Г. Ващенко, В. Андрущенко, А. Погрібний.

Т.Бова розглядав питання національного самоусвідомлення і патріотизму серед молоді. Він підтримував принципи піднесення патріотичних цінностей через освіту. Одним зі способів виховання патріотизму в учнів, за твердженням Т.Бови, є залучення до активних громадських дійсностей, вивчення історії та культури власної країни та підтримка

взаєморозуміння між студентами різних культур та національностей. Виховання патріотизму базується на індивідуальному розвитку учнів, підтримці позитивного етичного спрямування та розумінні того, що патріотизм означає любов і повагу до власної країни, але не обмежується ворожою позицією щодо інших націй. Заклик до виховання патріотизму не повинен знаходитись у протиріччі з просуванням культурного розмаїття та розумінням світових проблем. Бова наголошував на необхідності формування громадянина світу, який розуміє значення співпраці та толерантності

Володимир Кульчинський є відомим українським педагогом та науковцем із питань виховання. У своїх дослідженнях він активно займається розвитком патріотизму в учнів. Основна ідея Кульчинського полягає в тому, що патріотизм має бути не просто переданою уявою про країну, а пов'язаною з особистим внутрішнім почуттям гордості та прив'язаності до своєї нації. Він вважає, що патріотизм не варто намагатися нав'язати шляхом дезінформації або примусових заходів, а потрібно спонукати учнів до самостійного сприйняття та розуміння своєї культури, історії і цінностей. Кульчинський підкреслює важливість розвитку в учнів почуття належності до своєї країни, що можна досягти за допомогою таких методів, як:

1. Вивчення історії та культурних традицій своєї країни.
2. Розвиток громадянської свідомості та активної громадської участі.
3. Формування почуття гордості за досягнення своєї країни та участі у спільноті.
4. Спілкування зі свідомими патріотами, що може надихнути та заохотити учнів до розуміння важливості патріотизму.
5. Організація патріотичних заходів, конкурсів, екскурсій та інших подій, які можуть стимулювати почуття прив'язаності до рідної країни. Загалом, Кульчинський вважає, що патріотизм має бути правильно спрямованим та наближеним до реальних цінностей, які сприяють почуттю належності до своєї країни. Він підкреслює, що виховання патріотизму не має бути одностороннім або примусовим процесом, а повинно спонукати учнів до саморозвитку та самореалізації як громадян своєї країни.

Але водночас, незважаючи на особливу важливість завдання патріотичного виховання, сучасна система освіти не приділяла достатньої

уваги до підготовки особистостей, для яких патріотизм став би головним життєвим принципом.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у зв'язку з військовим нападом Росії на Україну, національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетів держави і суспільства, спрямованим на розвиток національної самосвідомості, заснованої на національних цінностях. Такими цінностями є ідентичність, свобода, примирення та гідність. Вітчизняні вчені стверджують, що формування патріотизму в громадян, повага до Конституції і законів України, відповідальність за громадську діяльність та державні і службові обов'язки, готовність виконувати обов'язок щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідання європейських цінностей є невід'ємною складовою національно-патріотичного виховання дітей і підростаючого покоління.

Ми вважаємо, що сучасне патріотичне виховання має здійснюватися в рамках національного виховання. Ми погоджуємося з визначенням патріотичного виховання, викладеним у Концепції громадянського виховання особистості в контексті національного розвитку України: розвинена, досконала, з глибокою громадянською відповідальністю, високими інтелектуальними, творчими і духовними якостями, родинними і патріотичними почуттями, працьовитістю, господарською кмітливістю, підприємливістю, ініціативністю освіченою, соціально активною та національно свідомою.

Під час дослідження необхідно дотримуватися головного завдання патріотичного виховання: «формування патріотизму», а на нинішньому етапі розвитку української держави це питання набуває особливого значення. Можна сказати, що проблема виховання патріотизму завжди посідало провідне місце в наукових дослідженнях вчених країни.

У сучасній літературі виховання патріотизму трактується як виховання, яке формує усвідомлення причетності до свого народу, його історії, традицій і культури, любов до Батьківщини, а також інтерес до її долі і майбутнього.

Проаналізувавши дослідження сучасних вчених, пов'язаних з патріотичним вихованням підростаючого покоління, ми можемо зробити висновок що сучасна система освіти виховує людей, пріоритетним

принципом яких є принцип патріотизму, але, на жаль, як би нам цього не хотілося, їх недостатньо.

Розвиток сучасної системи освіти перейшов від авторитарної освіти і виховання (як за радянських часів) до використання нових підходів, зокрема гуманістичних відносин, доброзичливого та толерантного ставлення, особистісно-орієнтованого підходу. Партнерська взаємодія викладача й здобувача освіти дає змогу сформувати схему суб'єктивно-об'єктивної співпраці викладача і здобувачів освіти в організованому викладачем спільному процесі. В основі особистісно-орієнтованого підходу лежить особистість молоді людини, її самобутність та самоцінність.[1, с.36]

Націоналізм особливо підкреслюється як спосіб розв'язати історичну неповноцінність. Важливо відзначити, що грань між патріотизмом і націоналізмом визначається принципом первинності загальнолюдських цінностей. Націоналізм означає не тільки захист власного народу та любов до своєї країни, а й абсолютизацію цих інтересів і спробу реалізувати їх будь-якими засобами.

Сьогодні можна спостерігати, як молоде покоління розвивається і вступає в суспільство, де напрямок цінностей не визначено. Це породжує тривогу за майбутнє, психологічну розгубленість, неповноцінність, недовіру до гідного життя в Україні. Безсумнівно, патріотична ідентичність базується на моральних засадах. Сьогодні в суспільній свідомості переважає девальвація духовних цінностей і зниження відповідальності, апатія, егоїзм, цинізм, мимовільна агресія і зневага до держави. Ми підтримуємо думку, що участь освітнього середовища в цьому процесі має величезне значення, що тільки цілеспрямована діяльність держави, суспільних інститутів, сім'ї, освітніх та інших соціальних інститутів корисна для любові до Батьківщини, виконання громадянських і конституційних обов'язків, суспільству.

В одному з педагогічних словників є таке визначення: «Патріотизм - це любов до Батьківщини, відданість їй, готовність служити її інтересам і самопожертви». Патріотизм проявляється в практичній діяльності, спрямованій на загальний розвиток Батьківщини і захист її інтересів. Патріотичне виховання дітей починається з освоєння рідної мови, культури, традицій, поваги до предків,

близьких родичів, любові до сімейних традицій, пов'язаних з трудовою і військовою діяльністю.

Вивчаючи психологічні аспекти патріотичного виховання, В. Андрущенко стверджує, що "Ставлення людини до Батьківщини відображає його соціально-психологічну позицію". На думку автора, саме ставлення пов'язане з духовністю, яка характерна для психіки. Менталітет створює можливість для людини ідентифікувати себе з певними людьми або певною культурою. Менталітет-це філософська і психологічна основа патріотизму, яка формується в процесі порівняння культур різних цивілізацій.

Г. Ващенко стверджує, що «патріотизм є невід'ємною складовою національної ідентичності, що виявляється в їхньому народі, його способі життя, досягненнях і гідності держави, культурі, традиціях, героїчному історичному минулому, сучасному розвитку країни як єдиного народу, ставленні до колективного настрою, почуттів і цінує безкрайній простір Батьківщини і її природні багатства.» Це пов'язано з тим, що людські емоції і відчуття є найбільш яскравим проявом духовних бажань, прагнень і ставлення людини до дійсності.

Структура патріотизму складається з наступних елементів:

1) духовно-моральна складова (любов до Батьківщини, моральна відповідальність перед Батьківщиною, духовний зв'язок з народом Батьківщини);

2) когнітивний компонент (всєбічні знання історії та культури Батьківщини, патріотизм);

3) ціннісний компонент (потреба в засвоєнні національної та загальнолюдської системи цінностей, духовно-моральних та культурних) потреба в засвоєнні національної та загальнолюдської системи цінностей, в якій патріотизм посідає законне місце);

4) діяльнісний (готовність діяти в інтересах Батьківщини, відстоювати інтереси Батьківщини, захищати Батьківщину тощо); - національна самоідентифікація (ґрунтується на позитивній національній самоідентифікації, толерантному ставленні до представників інших країн); - національна ідентифікація (національна гідність, почуття належності до держави, позитивне ставлення до співвітчизників) позитивне ставлення до співвітчизників); - громадянськість (потреба в належному виконанні обов'язків громадянина).

Враховуючи вище викладене, необхідно розрізнити види патріотизму: етнічний патріотизм, територіальний патріотизм та національний патріотизм. Етнічний патріотизм ґрунтується на почутті приналежності до власного народу, відчутті причетності до історії нації та любові до Батьківщини. Для формування етнічного патріотизму важливо вивчення мови, літератури, історії та звичаїв народу.

Територіальний патріотизм ґрунтується на любові до малої батьківщини, місця на землі, де людина народилася. Іншими словами, представники інших етнічних груп відчують патріотизм по відношенню до території держави, в якій вони проживають. Ностальгія вражає людей, які з яких-небудь причин покинули свою батьківщину. Однією з головних цілей освіти є розвиток почуття національної самосвідомості у здобувачів освіти, тобто найвищого рівня патріотизму, заснованого на національній ідеології. Мається на увазі національний патріотизм, який є похідним від етнічного і територіального патріотизму. В історії є багато прикладів, коли представники інших етнічних груп ставали активними політиками чи ставали на захист іншої держави. Безліч іноземців вступили до лав Збройних Сил України та гинуть за нашу незалежність. Патріотизм - це складна інтегрована система патріотичних якостей духовного, морального, емоційного, інтелектуального, діяльнісного та поведінкового характеру. [4, с.18-22]

Основною формою національно-патріотичного виховання здобувачів освіти безперечно, є тематичний елемент навчально-виховного процесу особливо тепер під час війни. Національно-патріотичне виховання є наскрізною темою суспільствознавчої освіти. Так, існує безліч освітніх елементів, які сприяють розвитку любові до батьківщини. Ось кілька прикладів:

Наприклад: «Історія України» в навчальній програмі в закладах фахової передвищої освіти дає можливість дізнатися про закономірності суспільного розвитку, традиції державотворення, героїв козацької доби, важливі етапи українського минулого та зрозуміти новітні сторінки історії.

Вивчення історії та культури своєї країни може допомогти зрозуміти коріння, традиції та цінності народу.

А курс «Захист України» дає здобувачам освіти базові знання про сучасну військову

техніку та озброєння, про засоби захисту від зброї масового ураження, а також прищеплює любов до своєї землі, загартовує характер і головне - це патріотичне виховання. Водночас здобувачі освіти дізнаються про вплив науково-технічної революції на розвиток військової техніки та розв'язують завдання на військову тематику. Предмет «Захист України» має велике значення для формування патріотичного світогляду здобувачів освіти, розвитку їх відчуття національної гідності та готовності захищати свою країну. Мета предмету "Захист України" полягає у формуванні знань про історію та сучасний стан України, її культуру, традиції, важливі події та особливості національного розвитку. Здобувачі освіти вивчають історичні факти, роль та внесок українців у світову історію, захист батьківщини в різні часи. Також, у рамках предмету вивчаються основні засади держави, права та обов'язки громадян. Здобувачі освіти також знайомляться з багатством української мови, літератури, мистецтва та національної символіки. Важливим аспектом предмету є виховання патріотичних почуттів, любові до країни, усвідомлення важливості миру, національної єдності та збереження історичної спадщини. Для цього здійснюється робота з формування моральних цінностей, розуміння важливості самовдосконалення, громадської активності та захисту інтересів своєї країни. Основна мета предмету "Захист України" - виховання патріотичних та свідомих громадян, готових займатися благоустроєм та розвитком України, зміцнення національного духу та віри у майбутнє своєї країни. У сучасних закладах фахової передвищої освіти під патріотичним вихованням розуміють систематичну і цілеспрямовану діяльність суб'єктів виховання з формування високого почуття патріотизму, почуття відданості Батьківщині та готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту інтересів України.

Основним завданням викладачів у закладах фахової передвищої освіти є формування патріотизму, виховання та розвитку громадянських цінностей, розвиток мотивації, прагнення до самореалізації та приносити користь Україні.

Ефективність цього процесу залежить від послідовності єдиної політики та координації дій усіх державних інститутів, що сприятиме формуванню критичного мислення, відданості

національним надбанням, усвідомленню свого місця у світовому духовному розвитку та поваги до традицій. Тільки глибока та усвідомлена любов до своєї Батьківщини робить людину поважною до почуттів інших та чутливою до національних трагедій.

У своїй освітній діяльності викладачі закладів фахової передвищої освіти повинні дотримуватися принципу активної уніфікації методів навчання і прагнути до досягнення цієї інтеграції в певних національно-патріотичних виховних заходах. Кожен викладач при проведенні своїх занять повинен патріотично виховувати здобувачів освіти, щоб розвивати почуття гордості та прив'язаності до своєї країни. Це можна зробити використовуючи такі методи як:

- використання символіки країни: національні символи, прапори, герби та інші елементи, щоб підкреслити важливість культурної спадщини і національної ідентичності.

- дослідження історії: вивчати важливі події, лідерів та досягнення країни. Розповідаючи про героїв, які внесли вагомий внесок у розвиток країни.

- обговорення актуальних питань: включати учнів у обговорення про те, як вони бачать свою країну, які національні цінності вони цінують та що вони планують зробити, щоб внести покращення.

Це лише кілька методів, які можна використовувати для патріотичного виховання під час занять. Важливо, щоб такі заходи були адаптовані до вікових особливостей здобувачів освіти та допомагали створити почуття прив'язаності та поваги до своєї країни.

Українська освіта надає широкі можливості для формування патріотичного мислення. Патріотизм української молоді підтримується через вивчення національної історії, літератури та мови. Важливо зауважити, що патріотизм має бути спрямований на підтримку розвитку країни та добробуту її громадян, а не на вороже ставлення до інших народів. Українські діячі освіти та культури розвивають цю свідомість у своєму вихованні, наголошуючи на значенні глобального співробітництва й терпимості.

Основними завданнями патріотичного виховання також є: створення умов для майбутнього професійного становлення підростаючого покоління, формування національної самосвідомості та почуття відповідальності, виховання політичної,

економічної та правової культури, поваги до основних законів держави, українського законодавства, національної символіки, шанобливого ставлення до української мови, кращі риси українського менталітету, розвиток почуття економічної відповідальності, підприємливості та ініціатив що до створення умов для розвитку особистих здібностей і талантів молоді, створення умов для розвитку здібностей і талантів як українців. [4, с.18-22]

Зрозуміло, що цього можна досягти тільки шляхом цілеспрямованої та систематичної діяльності з використанням різних виховних засобів (суспільно корисна діяльність, моделі патріотизму тощо). Сучасне суспільство характеризується антропоцентризмом. Тема якості людської особистості має особливе значення і є важливою передумовою створення сприятливих умов у професійній підготовці майбутніх фахівців. [5, с.1] Це людяність, доброта, порядність, чесність, відповідальність, справедливість, почуття обов'язку, об'єктивність, повага до людей, високі моральні якості, оптимізм, емоційна врівноваженість, потреба у спілкуванні, турбота про життя, добрі наміри, самокритичність, милосердя, гідність.

Заклади фахової передвищої освіти беруть активну участь у процесі формування майбутніх фахівців. Проте сама молодь не завжди сприймає себе як людей, які через три-чотири роки будуть виконувати професійні обов'язки. Щоб не опинитися в такій ситуації, молоді люди повинні навчитися усвідомлювати себе майбутніми професіоналами ще під час навчання. Наявність у свідомості особистості майбутнього фахівця вищезазначених людських якостей і цінностей робить його навчальну та суспільно корисну діяльність ефективною і професійно спрямованою. [6, с.56-63] Патріотична спрямованість виховного процесу в аудиторній діяльності, є конкретним інструментом, що дозволяє реально впливати на формування патріотичної свідомості. Вона уможливорює реальний вплив на формування життєвих і професійних компетентностей, розширює спектр компетенцій і підвищує здатність особистості займати ціннісну позицію в суспільстві та виявляти свідому патріотичну активність.

Висновки. Отже, кращим напрямом організаційно-педагогічної діяльності закладів фахової передвищої освіти є підхід до

виховання особистості, що стимулює внутрішні сили до саморозвитку і самовиховання, формування патріотизму. Патріотичне виховання є дуже важливим аспектом освіти. Воно сприяє формуванню національної свідомості, гордості за свою країну та національної ідентичності. Таким

чином професійна підготовка здобувачів освіти в закладах фахової передвищої освіти передбачає не тільки розвиток їхніх розумових і творчих здібностей, а й засвоєння системи загальнолюдських, національно-патріотичних цінностей і понять, які мають скласти основу їхньої культури.

Список використаних джерел

1. Бова Т. В. Військово-патріотичне виховання студентської молоді як запорука належної її підготовки до збройного захисту незалежності України / Т. В. Бова, О. В. Бова // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2015. – № 2. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2015_2_11 (дата звернення 30.07.2023р.)
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2021. – 1440 с.
3. Головатий М. Ф. Формування у молоді громадянської позиції в умовах становлення української державності (методологічний аспект) / М. Ф. Головатий, В. М. Бебик // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання : зб. наук. публікацій Укр. НДІ проблем молоді. – Київ, 2014. – Вип. 3. – С. 5–17.
4. Бойчук І. Д. Науково-теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у коледжі / І. Д. Бойчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту : зб. наук. праць. – Харків, 2022. – № 12. – С.18–22.
5. Бондаренко З. П. Деякі аспекти професійної підготовки студентів в умовах ВНЗ / З. П. Бондаренко. – Режим доступу : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/Bondarenko.pdf. (дата звернення 30.07.2023р.)
6. Дудка І. Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадської діяльності вищого навчального закладу / І. Дудка // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки. – Полтава, 2015. – Вип. 16. – С.56–63.

References

1. Bova, TV & Bova, OV 2015, 'Viiskovo-patriotychnе vykhovannia studentskoi molodi yak zaporuka nalezhnoi yii pidhotovky do zbroinoho zakhystu nezalezhnosti Ukrainy' [*The Military and patriotic education of student youth as a guarantee of their proper readiness for the armed defense of Ukraine's independence*], *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, no 2.
2. Busel, VT (ed) 2021, *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]*, Perun, Kyiv.
3. Holovatyi, MF & Bebiik, VM 2014, 'Formuvannia u molodi hromadianskoi pozytsii v umovakh stanovlennia ukrainskoi derzhavnosti (metodolohichnyi aspekt)' [*Formation of a civic position among young people in the context of the formation of Ukrainian independence (methodological aspect)*], *Molod Ukrainy: stan, problemy, shliakhy rozviazannia*, iss 3, Pp. 5-17.
4. Boichuk, ID 2022, 'Naukovo-teoretychni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv u koledzhi' [*Scientific and theoretical bases of future specialists' professional training in college*], *Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sport*, no 2, Pp. 18–22.
5. Bondarenko, ZP n.d., *Deiaki aspekty profesiinoi pidhotovky studentiv v umovakh VNZ [Some aspects of the professional training students in higher education]*, viewed 30 July 2023 <http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/Bondarenko.pdf>.
6. Dudka, I 2015, 'Patriotychnе vykhovannia studentskoi molodi yak skladova hromads'koi diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu' [*Patriotic education of student youth as a component of social activity of a higher educational institution*], *Origins of pedagogical skill. Series: Pedagogical Sciences*, iss 16, Pp. 56–63.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2023 р.